УДК 519.6

МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ РОЗРИВНИХ ПРОЦЕСІВ ЩО ЗАЛЕЖАТЬ ВІД ДВОХ ЗМІННИХ (ТРИКУТНІ ЕЛЕМЕНТИ)

Беляєв В.О., магістр
Бердянський державний педагогічний університет
edi77er@gmail.com

Науковий керівник: Литвин О.М.
Українська інженерно-педагогічна академія
academ_mail@ukr.net

В роботі представляється алгоритм пошуку розривів функції двох змінних за допомогою наближення її розривним апроксимаційним сплайном, а також його чисельна реалізація.

Belyaev V.O. The work presented algorithm breaks the search functions of two variables by using the approach of approximating spline discontinuous and its numerical implementation.

Ключові слова: РОЗРИВНА ФУНКЦІЇЯ, РОЗРИВНА ІНТЕРПОЛЯЦІЯ, РОЗРИВНА АПРОКСИМАЦІЯ.
Keywords: FUNCTION DISCONTINUOUS, DISCONTINUOUS INTERPOLATION, DISCONTINUOUS APPROXIMATION.

Нехай в області $D = [0;1]^2$ задана розривна функція двох змінних $f(x, y)$. Нехай D розбита на n довільних трикутників, та інформація про функцію задана у вигляді значень функції $f(x, y)$ у вузлах трикутників області D. Функція $f(x, y)$ має розриви першого роду на границях між цими трикутниками (не обов'язково між всіма). Побудуємо та дослідимо оператор розривної сплайн-інтерполяції для наближення розривної функції.

Розглянемо довільний трикутник $\mathrm{T}_i,\, i=\overline{1,n}$ з вузлами $A_i^{(k)}(x_i^{(k)}, y_i^{(k)}),\, i=\overline{1,n},\; k=\overline{1,3}$.

Вважаємо, що на кожній із сторін заданого трикутника функція $f(x,y)$ може мати (а може і не мати) розриви першого роду, причому в вершинах трикутника функція набуває значень

$$C_i^{(k)} = \lim_{\substack{(x,y)\to A_i^{(k)} \\ (x,y)\in \mathrm{T}_i}} f(x,y),\; i=\overline{1,n},\, k=1,2,3.$$

Визначення 1. Будемо називати розривним інтерполяційним лінійним поліноміальним сплайном в області $\mathrm{T}_i \subset D,\, i=\overline{1,n}$ наступну функцію

$$s_i\,(x,y) = C_i^{(1)} \frac{\omega_i^{(3)}(x,y)}{\omega_i^{(3)}\left(A_i^{(1)}\right)} + C_i^{(2)} \frac{\omega_i^{(2)}(x,y)}{\omega_i^{(2)}\left(A_i^{(2)}\right)} + C_i^{(3)} \frac{\omega_i^{(1)}(x,y)}{\omega_i^{(1)}\left(A_i^{(3)}\right)}, \quad (1)$$

$$\omega_i^{(k)}(x,y) = y - y_i^{(k)} - \frac{(x-x_i^{(k)})(y_i^{(k+1)} - y_i^{(k)})}{x_i^{(k+1)} - x_i^{(k)}}$$ – рівняння сторін.

Зауваження. Якщо значення функції у вузлах трикутної сітки невідомі, то для знаходження невідомих коефіцієнтів $C_i^{(k)},\; k=1,2,3,\quad i=\overline{1,n}$ пропонується використовувати метод найменших квадратів, згідно з яким всі невідомі знаходяться з умови

$$J_i(C) = \sum_{\mathrm{T}_i \subset D} \iint_{\mathrm{T}_i} \left[\, f(x,y) - s_i\,(x,y,C)\right]^2 dxdy \to \min_C . \quad (2)$$

И тоді отримаємо апроксимаційний розривний лінійний сплайн. Ця теорія розглянута на прикладі.

Приклад. Нехай задані вузли триангуляції одиничного квадрата $D=[0;1]^2$: $X1=\{0,0,0.3,0.3,0,0\}$,$Y1=\{0,1,0.7,0.4,0,0\}$, $X2=\{0,0.3,0.6,1,0.6,0.3\}$, $Y1=\{1,0.7,0.4,1,0.4,0.7\}$, $X3=\{0.3,1,1,1,1,0.6\}$, $Y3=\{0.7,1,1,0,0,0.4\}$.

Тобто одиничний квадрат розбито на 6 довільних трикутників: $\mathrm{T}_1 = \left\{(x,y)\in D: 0<x<0,3;\; 7x/3 < y < 1-x\right\}$;

$$\mathrm{T}_2 = \left\{(x,y)\in D: 1-y < x < 0,3 + 7/3(y-0,7);\; 0.7<y<1\right\};$$

$$\mathrm{T}_3 = \left\{(x,y)\in D: 0,3<x<0,6; 1-x<y<0,7+3/7(x-0,3)\right\} \cup$$

$$\cup\left\{(x,y)\in D: 0,6\le x<1;\ 0,4+0.5(x-0,6)<y<0,7+3/7(x-0,3)\right\};$$

$$\mathrm{T}_4=\left\{(x,y)\in D: 0,6<x<1; 1-x<y<0,4+0.5(x-0,6)\right\};$$

$$\mathrm{T}_5=\left\{(x,y)\in D: 0.5y<x<1-y; 0<y<0,4\right\};$$

$$\mathrm{T}_6=\left\{(x,y)\in D: 0<x<0,3; 2x/3<y<3x/7\right\}\cup$$

$$\left\{(x,y)\in D: 0,3\le x<0,7; 2x/3<y<1-x\right\}.$$

Нехай в області D задана розривна функція $f(x,y)$, яка має розриви на лініях заданої триангуляції, але не на всіх.

$$f(x,y)=\begin{cases}1, & 0<x<0,6;\ 2x/3<y<1-x\\ x, & 0,7<y<1;\ 0,3+7/3(y-0,7)\\ 3-x, & 0,3<x<1;\ 1-x<y<0,7+3/7(x-0,3)\\ -2x^2+2, & 0<y<0.4;\ 0.5y<x<1-y\end{cases}.$$

Функція $f(x,y)$ має розриви першого роду у вузлах заданої трикутної сітки та в них має задані значення.

В кожному трикутному елементі побудуємо інтерполяційний сплайн $S(x,y)$ у вигляді формули (1). Після знаходження за формулою (2) невідомих коефіцієнтів, отримаємо сплайн вигляду

$$S(x,y)=\begin{cases}1, & 0<x<0,6;\ 2x/3<y<1-x\\ x, & 0,7<y<1;\ 0,3+7/3(y-0,7)\\ 3-x, & 0,3<x<1;\ 1-x<y<0,7+3/7(x-0,3)\\ -2.1x+0.5y+2.4, & 0<y<0.4;\ 3y/7<x<1-y\end{cases}$$

Побудований розривний сплайн точно наближує ту частину функції, де вона є постійною або лінійною, хоча функція розривна не на всіх лініях трикутної сітки, що підтверджує викладену вище теорію.

Література

1. Литвин О.М., Першина Ю.І. Математичне моделювання процесів, розривних на лініях тріангуляції // Научно-технический журнал “Искусственный интеллект”.– №3 – Донецьк, 2012. – С.267 – 275